

Галина Гримашевич,
кандидат філологічних наук, доцент,
завідувач кафедри української мови
та методики її навчання
Житомирського державного університету
імені Івана Франка
ORCID: 0000-0003-3225-0031
h_hrymashevych@ukr.net

АКТУАЛІЗАЦІЯ ПІДЛЯСЬКОГО ДІАЛЕКТНОГО МОВЛЕННЯ В ПРОЗОВОМУ ДИСКУРСІ (НА МАТЕРІАЛІ АНТОЛОГІЇ УКРАЇНОМОВНОГО ПИСЬМЕНСТВА ПІДЛЯШШЯ «КРАЇНА СВОЙОГО СЛОВА»)

Статтю присвячено актуалізації підляського говіркового мовлення в прозовому художньому дискурсі письменників – вихідців із Підляшшя – на матеріалі зразків малої прози, уміщених в антології україномовного письменства Підляшшя «Країна свого слова» (2023), яку впорядкував Юрій Гаврилюк, у контексті збереження в них передовсім діалектних рис, розташованих поза межами України підляських говірок, насамперед у царині фонетики та морфології, та цілком закономірного впливу на різні рівні, передовсім фонетичний і лексичний, польської мови, в оточенні якої вони перебувають. Застосування методу суцільного відбору (для визначення наповнення досліджуваних творів діалектними особливостями та їх взаємодії з польськомовними елементами), контекстуального аналізу (для характеристики підляських діалектизмів та використаних письменниками поряд із ними вкраплень із польської мови в художніх текстах); описового методу (для систематизації та інтерпретації аналізованого матеріалу) дало підстави поділити прозові твори письменників на дві групи: 1) написані літературною мовою; 2) створені підляськими говірками. Саме друга дає змогу, з одного боку, виокремити в них насамперед актуалізовані майстрами красного слова й передані з максимально точним відтворенням підляські діалектні риси, які відзначають українські та польські лінгвісти, досліджуючи підляське говіркове мовлення, а з іншого – польськомовні елементи, які функціують у мовленні персонажів та в авторській мові поряд із діалектними, хоча значно меншою мірою, що свідчить про те, що підляшукі, незважаючи на вплив польської мови, намагаються максимально зберегти свою ідентичність у мові, а письменники – актуалізувати підляську говірку в текстах.

Ключові слова: Підляшшя, підляські говірки, «Країна свого слова», прозові тексти, фонетичні риси, морфологічні риси, лексика, вплив польської мови.

Halyna Hrymashevych. Realizacja podlaskich cech dialektalnych w dyskursie prozatorskim (na podstawie materiałów Antologii ukraińskojęzycznej literatury Podlasia „Krajina svojoho slova”)

Artykuł poświęcony jest aktualizacji gwary podlaskiej w dyskursie prozatorskim pisarzy wywodzących się z Podlasia, w oparciu o materiał krótkich próz beletrystycznych zawartych w antologii ukraińskojęzycznej literatury Podlasia „Krajina svojoho slova” (2023), opracowanej przez Jurija Hawryliuka, w kontekście zachowania w nich przede wszystkim cech dialektalnych gwar podlaskich znajdujących się poza granicami Ukrainy, głównie w zakresie fonetyki i morfologii, oraz całkiem naturalnych wpływów na różnych poziomach, w tym fonetycznym, gramatycznym oraz leksykalnym, języka polskiego, w którego otoczeniu się znajdują. Stosowanie metody doboru ciągłego (w celu określenia zawartości badanych utworów o cechach dialektalnych i ich interakcji z elementami polskojęzycznymi), analizy kontekstualnej (w celu scharakteryzowania dialektizmów gwary podlaskiej i wtrąceń polszczyzny do tekstów beletrystycznych, którymi obok

nich posługiwali się pisarze); metody opisowej (w celu usystematyzowania i zinterpretowania analizowanego materiału) dało podstawy do podziału utworów prozatorskich pisarzy na dwie grupy: 1) pisane w języku literackim; 2) tworzone w gwarze podlaskiej. Ostatnie pozwalają z jednej strony wyodrębnić w nich przede wszystkim cechy gwary podlaskiej aktualizowane przez mistrzów słowa pisanego i przekazywane z najdokładniejszym odwzorowaniem, na które zwracają uwagę ukraińscy i polscy językoznawcy badający gwarę podlaską, a z drugiej strony elementy polskojęzyczne, które funkcjonują w mowie bohaterów i w języku autora obok dialektalnych, choć w znacznie mniejszym stopniu, co wskazuje na to, że pomimo wpływu języka polskiego, Podlaszycy starają się zachować swoją tożsamość w języku na tyle, na ile jest to możliwe, a pisarze starają się aktualizować gwarę podlaską w tekstach.

Słowa kluczowe: Podlasie, gwary podlaskie, „Krajina svojoho slova”, teksty prozatorskie, cechy fonetyczne, cechy morfologiczne, słownictwo, wpływ języka polskiego.

Halyna Hrymashevych. Actualisation of Pidlyashia Dialectal Features in Prose Discourse (Based on the Material of the Anthology of Ukrainian-Language Literature of Pidlyashia "The Country of One's Own Word")

The article is devoted to the actualisation of the Pidlyashia dialect in the prose fiction discourse of writers originally from Pidlyashia, based on the material of short fiction samples included in the anthology of Ukrainian-language literature of Pidlyashia 'The Country of One's Own Word' (2023), compiled by Yurii Havryliuk, in the context of preserving in them primarily dialectal features of Pidlyashia dialects located outside Ukraine, primarily in the field of phonetics and morphology, and the quite natural influence on various levels, primarily phonetic, grammatical and lexical, of the Polish language in which they are surrounded. The use of the method of continuous selection (to determine the content of the studied works with dialectal features and their interaction with Polish-language elements), contextual analysis (to characterise Pidlyashia dialects and the inclusions of Polish language in fiction texts used by the writers alongside them); descriptive method (to systematise and interpret the analysed material) gave grounds to divide the prose works of the writers into two groups: 1) those written in the literary language; 2) those created in the Pidlyashia dialects. It is the second group that allows, on the one hand, to distinguish in them primarily the actualised by the masters of the written word and transmitted with the most accurate reproduction of Pidlyashia dialectal features noted by Ukrainian and Polish linguists when studying Pidlyashia dialectal speech, and, on the other hand, Polish-language elements, that function in the characters' speech and in the author's language alongside dialectal ones, although to a much lesser extent, which indicates that despite the influence of the Polish language, Pidlyashia speakers try to preserve their identity in the language as much as possible, and writers try to actualise the Pidlyashia dialect in the texts.

Key words: Pidlyashia, Pidlyashia dialects, "The Country of One's Own Word", prose texts, phonetic features, morphological features, vocabulary, influence of the Polish language.

Постановка проблеми в загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими й практичними завданнями. Для сучасної діалектології важливі не лише дослідження говіркових особливостей діалектів, розташованих на території суцільного проживання українського етносу, а й тих, які функціонують поза межами України, зокрема на теренах Польщі. До таких належать підляські говірки, котрі, з огляду на збереження діалектних лінгвальних рис, мовознавці цілком закономірно відносять до українських (частини західнополіського говору північноукраїнського наріччя), хоча вони водночас зазнають впливу польської мови, що актуалізує проблему міжмовних і міждіалектних контактів. Крім того, упродовж останніх десятиріч взаємовпливи двох мовних стихій репрезентовано в художньому дискурсі, що свідчить про важливість порушеного питання в контексті збереження, з одного боку, передовсім своєї ідентичності, значного за обсягом пласту культури й мови, традицій і звичаїв, актуалізації підляської говірки в текстах, а з іншого –

закономірного впливу польської мови. Загалом порушена проблема важлива в контексті анклавної лінгвістики загалом та анклавної діалектології зокрема.

Аналіз основних досліджень і публікацій із зазначеної проблеми. Насамперед зазначимо, що підляські говірки з огляду на специфіку збереження в них діалектних рис та територію їхнього розташування неодноразово ставали об'єктом дослідження як українських, так і польських мовознавців, зокрема В. Курашкевича, М. Лесіва, О. Горбача, Ф. Чижевського, І. Ігнатюка, І. Бесараби, М. Янчука, Г. Козачук та ін. Найбільше в царині фіксації, популяризації та вивчення сучасних говірок Підляшшя, на нашу думку, зробив Г. Аркушин, порушуючи різноаспектні проблеми західнополіської регіональної діалектології загалом та функціонування окремих говірок цього етномовного континууму зокрема. Мовознавець цілком закономірно в низці праць поряд із докладною характеристикою лінгвальних рис волинсько-поліських, берестейсько-пинських водночас аналізує фонетичні (систему вокалізму та консонантизму), морфологічні (іменникові, прикметникові, займенникові, числівникові, дієслівні, прислівникові особливості, службові частини мови та вигук), словотвірні, лексичні та фразеологічні риси підляських говірок, подаючи докладну бібліографію, значну за обсягом частину якої становлять напрацювання українських та польських лінгвістів у царині дослідження підляського говіркового мовлення [3, с. 241–255]. Водночас Г. Аркушин у монографії «Українські говірки Підляшшя: сучасне усне мовлення» [7] характеризує особливості підляських говірок кінця 90-х років минулого й початку XXI століття як анклавних українських говірок в іномовному оточенні, порушуючи водночас низку інших важливих проблем, зокрема й щодо статусу підляських говірок у мовознавстві [7, с. 12–26]. Учений на основі видання «Голоси з Підляшшя» [1] та підготованого «Словника українських говірок Підляшшя» [5] й частково напрацювань інших мовознавців, зокрема й польських, аналізує звукові особливості усного підляського мовлення, особливості наголошування та словотвору, морфологічну та синтаксичну системи, акцентує на лексичних та семантичних діалектизмах, аналізує стійкі словосполучення, загалом робить висновок про те, що підляські говірки виявляють свою оригінальність на всіх мовних рівнях, виділяючись не тільки серед загальнополіських, а й серед інших українських [7, с. 190], що, на нашу думку, зумовлено їхньою анклавністю та впливом польської мови, в оточенні якої вони перебувають. Крім того, укотре акцентуючи на тому, що підляські говірки мають багато спільних рис із берестейськими та волинсько-поліськими, учений вважає, що їх варто розглядати як частину західнополіського діалекту [6, с. 116], робить висновок про те, що підляські говірки живуть, ними користуються місцеві жителі, їх використовують у своїх творах представники красного письменства [6, с. 124], підтвердженням чого є й досліджувана нами антологія «Країна свого слова» [24]. Водночас зауважимо, що підляський етномовний континуум привертав увагу українських та польських мовознавців у контексті текстографічної, лексикографічної та лінгвогеографічної репрезентації теренів Підляшшя [1; 5; 21; 26; 34; 35; 36; 37; 38], у царині вивчення говіркових рис за матеріалами фіксації діалектного матеріалу [28] на різних мовних рівнях, насамперед граматичному, передовсім у царині дослідження прислівника завдяки низці праць Ю. Громика [13; 14; 15; 16], іменника [20], прикметника [23], та лексичному [2; 4]. Водночас об'єктом дослідження вчених стали фольклорні записи щодо представлення в них підляських говіркових рис [10; 11; 12], художній дискурс письменників Підляшшя з огляду на актуалізацію в їхній творчості українських підляських говірок [9; 17; 18; 19; 25; 31; 32; 33; 34; 35], публіцистичні тексти крізь призму лінгвістичних особливостей підляських говірок [22]. Увагу лінгвістів також привертала різноманітні проблеми ономастики, передовсім неофіційної антропонімії Підляшшя [2; 30] та становлення підляського іменника [27]. Зазначене вище свідчить про важливість і потрібність дослідження підляських говірок, зокрема й на матеріалі творчості письменників-підляшуків, у художньому мовленні яких переплітаються дві мовні стихії – збереження говіркових підляських рис та наявність польськомовних елементів.

Формулювання мети та завдань. Мета статті – проаналізувати підляські діалектні риси, актуалізовані в прозових текстах, опублікованих у виданні «Країна свого слова» [24], авторами яких є письменники – вихідці з Підляшшя, у контексті збереження унікальності говіркового мовлення та впливу польської мови.

Поставлена мета передбачає виконання таких **завдань**: 1) узагальнити напрацювання мовознавців у контексті дослідження підляських говірок, зокрема й у художній літературі; 2) схарактеризувати основні говіркові риси, зафіксовані в прозових текстах, уміщених у досліджуваній антології; 3) виявити вплив польської мови на різних мовних рівнях у художньому дискурсі письменників-підляшуків.

У статті застосовано такі **методи**: суцільного відбору (для визначення наповнення досліджуваних творів діалектними особливостями та їх взаємодії з польськомовними елементами), контекстуального аналізу (для характеристики підляських діалектизмів та використаних письменниками поряд із ними вкраплень із польської мови в художніх текстах); описового методу (для систематизації та інтерпретації аналізованого матеріалу).

Виклад основного матеріалу з обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Насамперед зауважимо, що питання функціонування поліських говірок у художній літературі загалом і підляських зокрема в контексті ширшого дослідження привертало увагу Ю. Громика та А. Яворського, які в монографії «Поліські діалекти в сучасній художній літературі» системно аналізують підляську говірку у творах Степана Сидорука, Марії Сарнацької, Юстини Королько, Зої (Софії) Сачко. Докладне опрацювання творчості зазначених письменників дає підстави мовознавцям зробити висновок про те, що в художньому дискурсі Степана Сидорука можна розмежувати літературні (стандартні) та локально марковані елементи, водночас поетки-жінки пишуть суціль говіркою, тобто використовують її як літературну мову, «олітературнюють» [19, с. 169], системно відображаючи колорит підляського мовлення на фонетичному та морфологічному рівнях. Крім того, у поетичному дискурсі Юстини Королько, за свідченням дослідників, послідовно відчутна орієнтація на місцеву говірку в царині лексикології, оскільки поетеса «...активно використовує підляську лексику різних тематичних груп, усіх лексико-граматичних класів, не уникає характерних для підляського ареалу полонізмів і навіть вузько регіональних лексем» [19, с. 169]. Ю. Громик та А. Яворський виявляють найбільше полонізмів у творчості Юстини Королько в царині іменника, передовсім у найменуваннях конкретних предметів, дій, процесів та станів, тварин, комах, у групі анатомічних та фізіологічних назв, в абстрактній лексиці, а також у різних тематичних класах прикметників, прислівників.

Актуалізації підляського діалектного мовлення в художній літературі сприяла поява 2023 року нового видання «Країна свого слова. Антологія україномовного письменства Підляшшя» [24], яке впорядкував і написав до нього передмову Ю. Гаврилюк [8], передовсім зауважуючи, що антологія українськомовного письменства Підляшшя «Країна свого слова» представляє літературний доробок регіону, котрий у межах Республіки Польща є крайньою північно-західною частиною території, мешканці якої в повсякденному житті вживають місцеві варіанти літературної мови [8, с. 7], називаючи водночас діалектний варіант української мови «хахляцькою» (без будь-яких принизливих відтінків) [8, с. 7]. Дослідник робить висновок про те, що антологія – це феномен підляської українськомовної літератури [8, с. 9], куди увійшли твори більшості авторів, які пишуть варіантами української мови [8, с. 51].

Загалом в антології вміщено творчість (поезію, прозу, драматичні твори, мемуаристику, усні історії, листування, переклади, спогади тощо) 77 письменників. Як зазначає Ю. Гаврилюк, зібрані тут твори репрезентують усі літературні типи та більшість жанрів, а їхні автори прагнуть представити як власні емоції, переживання, так і факти та проблеми з життя своєї громади, інколи й ширші події історичного значення [8, с. 51].

Прозові тексти, які стали об'єктом нашого дослідження, ми поділили на дві групи: 1) написані українською літературною мовою; 2) створені підляськими говірками. Нашу увагу привернули насамперед автори, у творах яких свідомо використано діалектне мовлення, часто навіть заголовки творів містять говірковий компонент, із-поміж них – Роман Багровський «Спогад про беженство» [24, с. 79–80]², Валентина Ващук «Руздво і Нови Руок в Дидюлях» [24, с. 116–117], Микола Врублевський «Огуркі» [24, с. 121–122], Юрій Гаврилюк «Страшна історія роду Перепудув», «Омелько. Зустріч з чортом» [24, с. 132–133], «Даніло “Штось”» [24, с. 133]; «Міхайло. Чортув куонь» [24, с. 133–134], Гандзя Васильова Старша «Річ про Маньку» [24, с. 14–151], Ніна Григорук «З життя взятє! – історії з Курашева» [24, с. 152–153], «Вечуркі – про життя й любов, смерть і кров» [24, с. 153–154], «Дякую Богу за всьо: весьоло било!» [24, с. 155–156], Христина Костевич «По-мойому» [24, с. 201–202], Славомир Кулик «Паралельни світ» [24, с. 217–218], С. Лис «Бабини пщоли» [24, с. 222–234], Микола Пафілюк «Солдат і нечиста сила. Казка і то наша пудляська» [24, с. 262–263], «Колхоз у Дубичах Церковних» [24, с. 263–264], Василь Петручук «Заколядовав» [24, с. 271–273], Юрій Плева «Кравець влюбівся» [24, с. 278–289], Василь Поскробко «Про Ондрушу» [24, с. 290–327], Славомир Савчук «Пророк» [24, с. 355–357], Леокадія Севич «Їхне сонечко заходіт...» [24, с. 360–361], «Пудляська зіма» [24, с. 361–363], «На лугові» [24, с. 363–364], «Сіні льон» [24, с. 364–365], «Фотографії» [24, с. 365–266], Софія Сачко «Монолог Мами в сім часуов вечора 18 ліпца 1974 року» [24, с. 371–372], Степан Сидорук «Моє село Ставки» [24, с. 378], «Під сокориною – під ясинями» [24, с. 378–381], Микола Яновський «Доля так хотіела» [24, с. 404–408], Микола Янчук «Відьма (з подляського бити)» [24, с. 410–413], Ярема Корч «Чорне зілле забиття рудного – “самопольонізація”!» [24, с. 456–457], «В пошуках жерела» [24, с. 457–460]. Ми погоджуємося з думкою упорядника видання Ю. Гаврилюка про те, що майстри слова, возвеличуючи свої говірки, не творили з них ще якоїсь однієї слов'янської мови, не різали по-живому це українське багатство, збережене й передане нам попередніми поколіннями [7, с. 25], а це засвідчує той факт, що більшість авторів мають свідомий вибір, пишучи винятково говіркою, у яку цілком логічно вписано окремі польські елементи.

Водночас твори, написані літературною мовою, – це здебільшого спогади, автобіографії, які вміщують низку польських топонімів, що свідчить про те, що події, про які згадуть письменники, відбувалися в Польщі й наклали відбиток на особистість письменника чи його оточення. До них належать тексти Васька Ткача «Великдень на Підляссі» [24, с. 113–114], Олександра Гаврилюка «Шляхи (Уривок з повісті)» [24, с. 124–127], Юрія Гаврилюка «Життя: між смертю та надією (Двадцять роздумів мандрівника вічністю)» [24, с. 137–144], Якіма Гаврилюка «Це було п'ятдесят років тому» [24, с. 147–148], Василя Дмитріюка «З автобіографії і споминів» [24, с. 161–166], Івана Ігнатюка «Корнилко» [24, с. 179–180], Людмили Красковської «Мандрівне життя (Фрагменти)» [24, с. 205–215], Степана Маківки «Зневірився (З дневника старости на Підляшу)» [24, с. 228–229], «В автобусі» [24, с. 229–231], Максима Запорожця «Історія однієї любові» [24, с. 232–234], «Несподівана мовчанка» [24, с. 235–236], «Щедрий вечір – добрий вечір» [24, с. 236–237], Юрія Микольського «З життєпису» [24, с. 242–243], Тимоша Олесіюка «Спомини з весни-осені 1918 року» [24, с. 246–254], Василя Петручука «Хліб – то життя» [24, с. 270], Павла Пителя «Як їздили ми всім селом на Святу Гору Грабарку» [24, с. 275–277], Леокадії Севич «На лавочці» [24, с. 358–359], Степана Сидорука «У кожного своя честь» [24, с. 382–383]. Такі прозові тексти можуть стати об'єктом окремого дослідження в контексті ономастики, передовсім антропоніміки й топоніміки.

Підляські говірки, як свідчать дослідження мовознавців та опрацьовані прозові тексти антології «Країна свого слова», мають низку визначальних рис, насамперед у царині

² Сторінки прозових творів подаємо для чіткої паспортизації цитованого далі матеріалу й підтвердження використання авторами в досліджуваних текстах аналізованих діалектних особливостей.

вокалізму, які й дають підстави вченим вважати їх українськими. Зокрема, Г. Аркушин відзначає низку рефлексів *о, з-поміж яких – [y], [ȳ], дифтонги [yo], [yi], [ii], континуанти [и], [і] та [о] в наголошеній позиції та [y] й [о] – у ненаголошеній [7, с. 303]. У досліджуваних прозових текстах найбільш послідовно *о реалізується як дифтонг [yo] під наголосом: *Руод осіев на землях Пудляша* [24, с. 366]; *Найбуольш їх росло в ровах...* [24, с. 363]; *Бачу, што ученъ переруос учителя...* [24, с. 406]; *Ондруша бив довуольни...* [24, с. 290]; *...Омелько побачив перед собою молодого чорнявого чоловіка з боруодкою і усіками* [24, с. 132]; *Стуой, нечїста сіло!* [24, с. 134]; *Світ пруюйдеши – такіх не найдеши* [24, с. 151] тощо. У ненаголошеній позиції фіксуємо рефлeksi [y] здебільшого в префіксах: *...а як нудрослі, то вже ходілі в пуост Піліповку перед Руздом на покудіелле* [24, с. 116]; *Колі вуон бліжсей пудийшов до чорного коня* [24, с. 134].

Переважно дифтонги фіксуємо як рефлeksi *е: *А вже на Коляду од раня варилі кісіель із овса...* [24, с. 116]; *З тих пуор не ходів вже на вечуоркі до корчми* [24, с. 133]; *Бив пуозні осієнні вечуор* [24, с. 133]; *В своєм жицю перестала оно на той час* [24, с. 150]; *Мніе било тогди шієсть ліет...* [24, с. 271].

У текстах письменників Підляшшя найвиразніше й найбільш частотно представлено дифтонгічну ([іе] та рідше [ие]) рефлексіацію *ѣ: *Мама пеклі м'ясо, хліб, тієсто і вендзилі ковбасу* [24, с. 116]; *Всіє ждали вечора, бо цієли день ніц не їєлі* [24, с. 116]; *Снієгу було руовно з плотом* [24, с. 116]; *...їхні пієсні гриєют наши серця* [24, с. 122]; *Омелька Перепуда, старого рейпака, всіє в сєліє в сусієдстві добре знали...* [24, с. 132]; *Хотієв перейті на другі буок рієчкі, но не муог знайти моста* [24, с. 132]; *Його чорна, гладка шерсть бліщала в світлі мієсєця* [24, с. 133]; *...коб трохі оддихнуті од гориєлкі...* [24, с. 285]; *Рієчка наша починається далеко в лієсі* [24, с. 458]; *Чоловієк <...> вскочив на куонські хребет* [24, с. 133]. Водночас зрідка відзначаємо рефлeksi і та е в ненаголошеній позиції: *Є такіє мієця, котори порушуют нашу совєсть...* [24, с. 360] тощо.

Значною кількістю прикладів у художніх текстах представлено рефлeksi *і (и). Г. Аркушин уважає, що відсутність злиття в одному звукові праслов'янських *і та *и стає визначальною рисою м'якості хохлацької мови, наводячи протилежні думки Ф. Чижевського про те, що більший вияв м'якості, ніж в українській мові, – це результат інтерференції з польською фонологічною системою, та Ю. Шевельова, який зауважував, що таке м'якшення в підляських говірках із польської мови [7, с. 42]. Водночас діалектолог у сучасному діалектному мовленні Підляшшя виокремлює низку рефлексів *і (и) та *и [7, с. 36]. У досліджуваних художніх текстах превалує [і], як і в спостереженнях Г. Аркушина, що підтверджує той факт, що письменники намагалися якнайточніше передати м'яку вимову: *Возів своїє документи і звонів...* [24, с. 290]; *Якіє думкі товклісь по їхніх черепах – Буог одін знає* [24, с. 149]; *Так гулялі і госцьовалі до пувночи* [24, с. 117]; *А як настав Нови Руок, то поздравлялі, радовалісь і розходились по домах* [24, с. 117]; *Приляж на хвіліну* [24, с. 133]. Крім того, найчисленнішою є звукосполука [л'і], яка, за свідченням Г. Аркушина, відома на найбільшому ареалі Підляшшя [7, с. 37]. Водночас фіксуємо низку прикладів з інфінітивним суфіксом -ті, де відображено зазначене явище: *На Косму-Дам'яна – цієла зима така, скуоль вієтьор буде дуті в той день* [24, с. 359]; *Шиті як шиті, але мієраті вуон любів* [24, с. 281] *...А там самоє багатство <...> житі і не вміраті* [24, с. 288], котре поряд з іншими фіналями інфінітива відзначав у підляських говірках і Г. Аркушин [7, с. 107], називаючи цю особливість мірилом м'якості, яке дає змогу розмежувати підляські говірки з м'якою та твердою вимовою, причому остання – показник українськості [7, с. 39].

Поодинокими прикладами засвідчено збереження давнього *о: *Всіє разом з'їєлі богату вечеру і збірались на гуліцю молодьож – дивчинята і хлопці* [24, с. 116].

Водночас у системі голосних спостерігаємо рефлекс ненаголошеного *є як [е]: *Дєсєть сотих огуркуов!* [24, с. 122]; *– Маю, – говору, – дєсєть гроши* [24, с. 271]; *На конкурс пришло дєвєть чоловієк* [24, с. 291]; *Знялась мамі на памєть* [24, с. 360]; *Моїє діди, прадіди не*

знялися на **паметь** [24, с. 365]; *Нітка паметі порвалась...* [24, с. 365], відомий і на інших теренах Полісся.

У системі приголосних відзначаємо такі основні риси:

1) наявність протетичного [г]: *Через окно од гуліци можна мнуого побачиті...* [24, с. 280]; *...бієг, кульгаючи, через гуліцю до сусідкі...* [24, с. 285];

2) ствердіння [р]: *Вже через двері вичув, што коні чомусь вельми неспокуйни* [24, с. 134]; *Падаючи, почув оно, як бразнув розривани ланцюг...* [24, с. 134]; *Бо у його мусів биті порадок на пудворку* [24, с. 153]; *Той малиш буольш зніщит, як уратує* [24, с. 122]; *Так і зостало, говору по-свойому, бо люблю по-мойому* [24, с. 202];

3) спорадично ствердіння [т] в особових формах дієслова: *...возьме й перескочит єї* [24, с. 132]; *...шо мене не примут...* [24, с. 271]; *Сльози в дітячих очах, їхні жаль, потреба тепла, материної рукі, єї слова і присутності – не оставляют хіба нікого обоятним* [24, с. 360]; *Знав, што як його злапають...* [24, с. 289]. Як зазначає Г. Аркушин, характеризуючи морфологічну субституцію полонізмів, ствердіння кінцевого приголосного в множинних закінченнях дієслів відбувається відповідно до особливостей говірки [7, с. 119];

4) відсутність подовження приголосних в іменниках середнього роду: *Я шиковалась до колядованя...* [24, с. 116]; *Ніякого роздяганя не було* [24, с. 280]; *...а як лішка, то ще не буде весієля* [24, с. 117];

5) пом'якшення низки приголосних перед [є]: *Вуон бардзо мнуого читав всякіх газет...* [24, с. 153]; *...не мусіт ходіті в поле до роботи* [24, с. 278]; *Найхоруоци бив у їх хлопець Ваня, але його називалі Ян...* [24, с. 154], яке, на думку Ю. Шевельова, виникло на цих теренах унаслідок контактування з польською та білоруською мовами [29, с. 965–966]. Водночас Г. Аркушин щодо сполучника *але* зауважував: «Так само вимова сполучника *а'ле* чи *'а'л'е* // *а'л'і* диференціює внутрішній поділ підляських говірок, виступаючи теж одним із “мірил” українськості» [7, с. 39].

Найвиразніші словотвірні риси, які відзначені в текстах, – це наявність давньої простої форми вищого ступеня порівняння прислівника із суфіксом -ей (або з дифтонгічним компонентом -іей), яка, за словами Г. Аркушина, перейнята з польської мови [7, с. 119]: *Бліжсей свята ми зачиналі робити квиткі з бібулкі до ікон* [24, с. 116]; *...бо треба було іти даліей...* [24, с. 116]; *Вишов чим хучіей з хліва...* [24, с. 134]; *І одразу льокшей стало* [24, с. 201]; *Колядовалі ми далей з такою самою охотою...* [24, с. 72]; *Гроши забражчалі, а мніє зробилсь тепліей з радості* [24, с. 272]; *...задовольони побієг додому, коб хучіей похвалітись* [24, с. 272]; спорадичне вживання суфікса -ейш- для утворення простої форми вищого ступеня порівняння прикметника: *А дієдови розкази билі цікавейши од газети* [24, с. 153]; функціонування суфікса -ова- в іменниках та дієсловах: *Я хочу розказати, як в молодості святковала свята: Руздво і Нови Руок* [24, с. 116]; *...гною дієд не шкодовав* [24, с. 156]; *І так што за мойого господарованя ішло всьо некепсько* [24, с. 156].

У царині іменника спостерігаємо передовсім наявність іменників середнього роду з флексією -е (графічно -є) та водночас відсутність подовження приголосних: *...Троху по церкві одпочивалі вставалі на снєданє* [24, с. 116]; *Як вишла пара, то добре, буде весієлє...* [24, с. 117]; *Через шум вієтру дошло до його виляканє іржанє й тупанє коні* [24, с. 134]; *...і полова падала бліжсей, а збуоже летієло аж уд стін* [24, с. 155], наявність флексії -ови в місцевому відмінку однини: *Дивчинята і хлопці обнималі остроколи на плотови* [24, с. 117] та закінчення -е в іменнику люде, очевидно, під впливом польської мови, у називному та кличному відмінках множини: *...кругом Зубкуов напрад сердечни люде* [24, с. 122]; *І так люде прожилі і мучиліся, але билі весьоли* [24, с. 156]; *Добрі люде!* [24, с. 222]; *Наші люде до його не рваліся, бо вієдалі і чулі, як живут колхознікі...* [24, с. 263].

Репрезентативною в царині прикметника в прозових текстах антології є одна риса, яку виокремлюють і дослідники в підляських говірках, акцентуючи на тому, що її наявність залежить від наголошування ад'єктивів на основі, оскільки прикметники з флексивним

наголошуванням такої особливості не мають [7, с. 96], – функціонування стягненої форми прикметників (рідше дієприкметників, займенників чи порядкових числівників) чоловічого роду в називному відмінку однини, як і в польській мові [7, с. 118], яка, крім того, виразно представлена й у середньополіських говірках, що підтверджує, з одного боку, належність говірок Підляшшя до поліського етномовного континууму, а з іншого – засвідчує вплив польської мови: *По небу сунулі тяжкі хмари, з-за яких оно де-не-де показувався тонкі серп молодого місяця* [24, с. 133]; *Нуоч біла ясна – світів повни місяць* [24, с. 133]; *Муой син кульгави...* [24, с. 279]; *В долині за селом цвів сіні льон* [24, с. 364]; *По дорозі пришлося йому йти через дрімучи соснови ліс* [24, с. 133]; *Колі оно вишов з хати, ударив у його ще муцніейши вітьор* [24, с. 134]; *Так що я, змучани, охрипли і голодни, але довуольни...* [24, с. 272]; *Через притемньони окуляри зобачила...* [24, с. 121]; *...і чий вишов, то той перши оженіться або вийде замуж* [24, с. 117]. Водночас зрідка фіксуємо паралельне використання повних нестягнених форм прикметників і займенників у називному відмінку множини (рідше – однини): *Ціли тиждень до Нового Року булі святії вечора* [24, с. 116]; *Через тие пару дьон біла така нещаслива...* [24, с. 150]; *Зрештою, на кого ж вона саділа тие огуркі* [24, с. 122]; *Чию пиеницю курка зачне перша дзьобати, то тая перша вийде замуж* [24, с. 117].

У царині займенника також відзначаємо низку специфічних рис, крім наведених вище фонетичних та морфологічних варіантів, передовсім відсутність протетичного *н* в особових займенниках, уживаних із прийменниками: *...роверист якби затримується коло єї* [24, с. 121]; *Не оглядавшись за єю, кінувся Даніло вбігом до села* [24, с. 133], наявність інших займенників, часто зумовлених впливом польської мови: *Пакуоль што не найшовся жадьон каваліер...* [24, с. 279]; *Біла то єйна рудна тота* [24, с. 150].

Наявність зазначених вище діалектних особливостей підляських говірок у прозових текстах досліджуваної антології «Країна свого слова» підтверджує самотність цього ареалу та його ідентифікацію з-поміж інших. Водночас, перебуваючи в польському оточенні, ці говірки неминуче зазнають польськомовного впливу, про який на говірки Підляшшя писав ще Ю. Шевельов: «...специфічні явища були спричинені контактами з польською та білоруською мовами. Полонізація особливо поширилася в XIX–XX ст. З 1945 року підляські говірки існують лише як своєрідні анклавні в польському оточенні» [29, с. 965–966]. Підтвердив думку вченого, зібравши та опрацювавши значний за обсягом діалектний матеріал, Г. Аркушин: «Оскільки ці говірки знаходяться у складі Польщі, то великий вплив на них має польська мова та частково білоруська» [6, с. 115], роблячи висновок про те, що підляські говірки як анклавні українські в іномовному оточенні на всіх мовних рівнях – фонетичному, морфологічному, синтаксичному, лексичному та ін. [7, с. 13] – мають відчутний вплив польської розмовної та літературної мови [7, с. 4].

Як зазначено вище, Ю. Громик та А. Яворський, досліджуючи творчість Юстини Королько, полонізмів найбільше фіксують у царині іменника, передовсім у найменуваннях конкретних предметів, дій, процесів та станів, тварин, комах, у групі анатомічних та фізіологічних назв, в абстрактній лексиці, а також у різних тематичних класах прикметників та прислівників [19, с. 169]. Опрацювання текстів письменників-підляшуків загалом підтверджує висновки вчених, оскільки з-поміж лексичних польських елементів у мовленні персонажів та в авторському дискурсі досліджуваних прозових творів фіксуємо найчастіше функціонування прислівника *барзо* (*бардзо*): *Ми булі барзо привикиші до себе...* [24, с. 116]; *Моїе молодіє літа пройші барзо радосно і весело* [24, с. 117]; *...вони бардзо докучали для мами...* [24, с. 152]; *...хотя і не бардзо хороша, то хлопці любілі...* [24, с. 152]; *...било бардзо цікаво послухаті його розказув* [24, с. 153]. Численними є елементи загальновживаних іменників, передовсім тих, які належать до тематичної групи побутової лексики з конкретним (*Дорота принесла таліеркі* ... [24, с. 293]; *...з цілої сіли ляснула його рукою по тварові...* [24, с. 404]; *Бидло било так научане, што само заходило на пудворок* [24, с. 154]; *Кльомби* [24, с. 363]; *Вона одним поглядом може бидло зопсувати* [24, с. 411]; *Коб добре*

годовалося **бидло**, то треба було, щоб на Крещеніє Господнє посветілі хліви тею водою [24, с. 156]; Гришка виняв хусточку, намочив її у воді й витер **твар** [24, с. 460]; Одкідаючи з **твару** забруджаною рукою волоси... [24, с. 121]; по **твари** було відно, што то ще молодіця [24, с. 295]; Його **твар** зробівс весьоли, як як шапка **солонечніка** [24, с. 297]; Десеть **злотих** розгнівало ворожку... [24, с. 308]; Виняла, што потрібне, сама нашла **пательню і оліву** [24, с. 30]; ...любів заглянуті в **кілішок** [24, с. 132]; Через довгі літа його напитком була **гербата** з дінатурою [24, с. 356]; **Цитрин** немає ... [24, с. 383]; Шив вуон **нагавічки і плаття**... [24, с. 280]; Докіль ми його шугали, шо деколи і нацимболив в **нагавиці**... [24, с. 381]; ...батько довідався, шо широкі **пляц – сідліско** по його братам... [24, с. 264]; Тож вже, квіточко, не будеш так **роверком** їздіти... [24, с. 150]; ...шпарко польовою стежкою приближається хтось на **ровери** [24, с. 121]; А в нас уже існувала **гмина** і пуочта [24, с. 263]; Симон почти кажди день бігав до **гміни** і з порога вигукува до **гминникув**... [24, с. 263]; Покуоль што не найшовся жадьон **кавалієр**... [24, с. 279]; Дієті зачаровани красою «**гвязди**» [24, с. 362]; Правду говоривши, то **г'язда** (так у нас говорат) не вельми була хороша... [24, с. 272]; Посідієла з **колежанкою** до десеті і вернулаь додому [24, с. 299]; Ондруша хутко став самодієлним **працовніком** [24, с. 291]; В пятніцю рано перед роботою пушов до **склепу**, купів їдло на два дні [24, с. 305]) та абстрактним значенням (Коб зробити генетични **баданя** [24, с. 293]; І наш колхоз розвалівся у **паздєрніку** 1956 року. Тогди, коли до **владзі** дойшов Уладислав Гомулка [24, с. 264]; В кунцьові **марця** звучала весна [24, с. 364]; Пуд кунець **марця**... [24, с. 292]; ...возьме тиждень **урльопу** і поїде до батькуов [24, с. 314]; ...з театральними виступами, пудготовляними в сільськуой школі пуд **кєрунком** учителя [24, с. 362]).

Досить часто вживані дієслівні форми **мієти** та **біті** в різноманітних родових і числових формах як результат впливу польської мови: У його всьо мусіло **мієті** своє місце [24, с. 153]; Не переїдався і уважав, коб не **мієти** проблему з жолудком [24, с. 217]; Манька **била** вже ненаймолодша, **мієла** найпростієйши ногі... [24, с. 149]; ...овечок **мієлі** мноуого... [24, с. 154]; **Мієв** щасєє [24, с. 298]; В тих давніх лієтах ніхто не купляв, бо не **мієлі** і за што... [24, с. 155]; Сьой день **мієв** бути, як кажни... [24, с. 217]; **Ще мієв** би буольш... [24, с. 273]; То ж **мієлі**, де житі [24, с. 288]; То не має **біті** веліка лієратура, бо і я невеліка [24, с. 201]; То **білі** дієвкі одним словом... [24, с. 149]; І всьо **било** б далієй по-старому... [25, с. 149]; ... **такіє-то білі** дєла [24, с. 149]; ...**била** пуозня осень [24, с. 132]; **Било** то ще на початкові столієття [24, с. 133]. Щодо дієслівної царини, представленої в досліджуваних текстах, уже зазначено вище під час характеристики фонетичної системи, хоча варто зосередити увагу ще на одній рисі – зворотне *сіє* в запозичених полонізмах невідривне від дієслова [7, с. 119]: **Тікай, Степане, тікай, бо злєпосє!** [24, с. 413]; **Шо сталосє?** [24, с. 121]; **І колеговєсє** з батюшкоком... [24, с. 202], хоча такі приклади представлено спорадично. Крім того, фіксуємо дієслова-полонізми: Ірена **пришиковлася** їєхаті до Ондрушиних батькуов [24, с. 307]; Трохи **сконфундована**, бо ж партійна... [24, с. 357].

Водночас спостерігаємо вплив польської мови в царині фонетики, насамперед у системі консонантизму: В своєм **жицю** перестала оно на той час... [24, с. 150]; І то така **найцікавієйша історія** в мойому **жицьові** [24, с. 153]; ...што собачка бив запрежани у саночкі і тієм не муог **бієгчи** з інними [24, с. 201]; А ми хотієлі з твоім Куприяном поговориті, а може, і **помогчи** дрова порубаті... [24, с. 286]; Я хочу тобіє **помогчі** [24, с. 459]4 Такої баби з **пцєлами** в нашім Дрєлєві нема... [24, с. 224]; Будеш тепєр тверозієй дівітись на **жицє** [24, с. 40]; А шо у неї **дзюри** в плоті... [24, с. 412]; Як я **била** у другуй **клясі** школи подставової... [24, с. 202], значно рідше – вокалізму: ...став вуон врєшті новим господаром **майонтку** [24, с. 404]; ...мієлі мноуого земліє і не могли одкарашкатись од велікіх податкув і **обовйонзкових** поставок для держави... [24, с. 263]; Сама ти пхалась в той безсенсовни **звйонзок** [24, с. 405]; Ну, **в'ядомо**, в колісьніх лієтах то **била** веліка неслава, сором [24, с. 152].

У мовленні персонажів прозових текстів відзначаємо польськомовні формули ввічливості: *Ну, то до зобачиня!* [24, с. 381]; – *Так, **проше** пані!* – *спокуойно одказав Петро* [24, с. 218].

Варто зауважити, що Г. Аркушин, характеризуючи сучасне усне мовлення українських говірок Підляшшя, зафіксувавши понад 800 полонізмів, виокремлює низку тематичних груп лексики [7, с. 154–163], що свідчить про взаємодію в мовленні підляшуків діалектної та польської мов. Таку тенденцію спостерігаємо й у досліджуваних художніх текстах, у яких автори інколи паралельно вживають говіркове й польське слово (*Зуорка* – «*гвезда*» – *двохрадка з іконкою в руках найвижшого хлопця* [24, с. 361]). А загалом пояснення такого взаємовпливу знаходимо в прозовій мініатюрі Христини Костевич «По-своєму»: *После я зобачила, што одни ходят до церкви, другі до косцьола, але не мієло то жадного значеня* [24, с. 201].

Висновки та перспективи подальшого дослідження проблеми. Отже, письменники-підляшуки в прозових, написаних говірковим мовленням текстах, уміщених в антології україномовного письменства Підляшшя «Країна свого слова», актуалізують загалом підляські діалектні риси на різних мовних рівнях, передовсім у царині фонетики, переважно в системі вокалізму, та морфології, здебільшого в іменних частинах мови та дієслові, що виявилися яскравими репрезентантами ідіостилу майстрів красного письменства, котрі свідомо під час написання послуговуються говіркою, використовуючи діалектизми в мовленні персонажів та в авторській мові. Водночас поряд із говірковими, хоча значно меншою мірою, але цілком закономірно з огляду на зображувану територію Підляшшя, де відбуваються події, у досліджуваних прозових текстах паралельно функціонують польськомовні лексичні, фонетичні та морфологічні репрезентанти, які підтверджують думки мовознавців щодо впливу польської мови на підляські говірки. Попри це, жителі Підляшшя намагаються максимально зберегти свою ідентичність у мові, а письменники – актуалізувати підляську говірку в текстах, водночас репрезентуючи й польськомовний вплив.

Перспективи наукових пошуків убачаємо в дослідженні драматичних і поетичних художніх текстів видання «Країна свого слова» в царині репрезентації в них діалектних підляських рис та впливів інших мов, передовсім польської, творів тих письменників (наприклад, Юрія Гаврилюка), які пишуть як українською літературною мовою, так і діалектною, для здійснення компаративних студій їхньої мовотворчості, а також у вивченні інших мовних рівнів, зокрема фразеологічного та синтаксичного, підляських говірок за матеріалами зазначеної антології україномовного письменства.

Список використаних джерел та літератури

1. Аркушин Г. Голоси з Підляшшя. Луцьк : Вежа, 2007. 533 с.
2. Аркушин Г. Колективні прізвиська підляшуків, мотивовані особливостями їхнього мовлення. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія Філологія*. 2021. Вип. 1 (45). С. 32–37.
3. Аркушин Г. Л. Західнополіська діалектологія. Луцьк : Волинський національний університет імені Лесі Українки, 2012. 256 с.
4. Аркушин Г. Л. Народна лексика Західного Полісся : монографія. Луцьк : СЛУ ім. Лесі Українки, 2014. 236 с.
5. Аркушин Г. Л. Словник українських говірок Підляшшя. Луцьк, 2025. 588 с.
6. Аркушин Г. Л. Хахлацька мова на Підляшші. *Українська мова*. 2019. № 1. С. 115–125.
7. Аркушин Г. Українські говірки Підляшшя: сучасне усне мовлення. Луцьк : ФОП Іванюк В. П., 2022. 196 с.
8. Гаврилюк Ю. Прогулянка підляськими стежинами письменства. *Країна свого слова. Антологія україномовного письменства Підляшшя* / упор. та вступ Ю. Гаврилюк. Більськ на Підляшші, 2023. С. 7–60.
9. Гримашевич Г. Актуалізація діалектного мовлення Підляшшя в поетичному дискурсі: фонетичні риси. *Актуальні проблеми сучасної лінгвістики та методики викладання мови і літератури : зб. матеріалів наук.-практ. Інтернет-конф. з міжнар. участю, 3–9 лют. 2025*. Житомир : Житомир. держ. ун-т ім. І. Франка, 2025. С. 132–137.
10. Грицевич Ю. Діалектні явища іменної словозміни в українських підляських говірках (на матеріалі записів місцевого фольклору). *Молодий вчений*. 2014. № 12 (15). С. 212–217.

11. Грицевич Ю. Особливості консонантизму підляських говірок у фольклорних записах І. Ігнатюка. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія : Філологія (мовознавство)*. 2014. Вип. 19. С. 102–107.
12. Грицевич Ю. Фонетичні особливості підляських говірок у записах місцевого фольклору. *Типологія та функції мовних одиниць*. 2014. № 1. С. 55–65.
13. Громик Ю. Деякі архаїчні структури темпоральних прислівників в українських підляських говірках. URL: <https://evnuir.vnu.edu.ua/> (дата звернення: 15.04.2025).
14. Громик Ю. Прислівники-архаїзми в українських підляських говірках. *Волинь філологічна: текст і контекст*. 2014. Вип. 17. С. 68–79.
15. Громик Ю. Просторові та часові прислівники з основами *коль, *толь, *сель в українських підляських говірках. *Діалектологічні студії*. Вип. 3. Львів, 2003. С. 142–148.
16. Громик Ю. Специфічна прислівникова лексика українських підляських говірок. *Teka Komisji Polsko-Ukraińskich Związków Kulturowych*. 2014. Т. IX. S. 46–53.
17. Громик Ю., Яворський А. Актуалізація південнопідляської говірки у творах Степана Сидорука. *Лінгвостилістичні студії*. 2018. Вип. 8. С. 160–172.
18. Громик Ю., Яворський А. Актуалізація української підляської говірки в поетичних текстах Ю. Гаврилюка. *Лінгвостилістичні студії*. 2019. Вип. 11. С. 44–53.
19. Громик Ю., Яворський А. Поліські діалекти в сучасній художній літературі : монографія. Луцьк : Вежа-Друк, 2022. 300 с.
20. Зінчук Р. Діалектні особливості парадигми множини іменника в українських підляських говірках. URL : https://evnuir.vnu.edu.ua/bitstream/123456789/990/1/slovozmına_Pidlyassya.pdf (дата звернення: 10.04.2025).
21. Ігнатюк І. Українські говірки Південного Підляшшя (опис, тексти і словничок). Люблін, 2013. 108 с.
22. Кичан Д. Лінгвістичні особливості підляських говірок у публіцистичних текстах (на матеріалах одного випуску часопису «Над Бугом і Нарвою»). *Проблеми гуманітарних наук : збірник наукових праць Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Серія «Філологія»*. 2024. Вип. 57. С. 36–43.
23. Козачук Г. О. Прикметники на позначення якостей характеру та поведінки людини у надбузько-поліських говірках української мови. URL : <https://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/15850/Kozachuk.pdf?sequence=1&isAllowed=y> (дата звернення: 05.04.2025).
24. Країна свого слова. Антологія україномовного письменства Підляшшя / упор. та вступ Ю. Гаврилюк. Більськ на Підляшші, 2023. 512 с.
25. Лесів М. Підляська говірка у віршах Софії Сачко. URL : <http://evnuir.vnu.edu.ua/handle/123456789/12774> (дата звернення : 06.04.2025).
26. Лесів М. Українські говірки в Польщі. Варшава, 1997. 496 с.
27. Нестерчук О. Вплив апелятивного словотворення на становлення підляських варіантів імен. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Філологія*. 2023. Вип. 2 (50). С. 335–441.
28. Ткачук М. М. Українські говірки Північного Підляшшя: історико-культурний контекст. *Українська мова*. 2024. № 1 (89). С. 43–59.
29. Шевельов Ю. Історична фонологія української мови. Харків : Акта, 2002. 1054 с.
30. Шульська Н. Підляські та волинсько-поліські прізвиська: спільні риси. URL : <https://evnuir.vnu.edu.ua/bitstream/123456789/5856/3/Shulska.pdf> (дата звернення: 10.04.2025).
31. Яворський А. Актуалізація поліських говорів у сучасному художньому тексті : дис... канд. філол. наук : 10.02.01. Луцьк, 2015. 228 с.
32. Яворський А. Лексика української підляської говірки в поезії Юстини Королько. URL : <https://evnuir.vnu.edu.ua/handle/123456789/13390> (дата звернення: 10.04.2025).
33. Яворський А. Українська підляська говірка в поезії Марії Сарнацької. *Волинь філологічна: текст і контекст. Мова і вірш : зб. наук. пр. / упоряд. Т. П. Левчук*. Вип. 16. Луцьк : Східноєвроп. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2013. С. 283–291.
34. Яворський А. Українська підляська говірка в поезії Юстини Королько: морфологічний рівень. URL : <https://evnuir.vnu.edu.ua/> (дата звернення: 11.11.2021).
35. Яворський А. Українська підляська говірка в поезії Юстини Королько : синтаксичний рівень. *Молодий вчений*. 2014. № 5. С. 69–72.
36. Atlas gwar wschodniosłowiańskich Białostoczczyzny. 1980–1993. Т. I–III.
37. Czyżewski F. Atlas gwar polskich i ukraińskich okolic Włodawy. Lublin, 1986. 230 s.
38. Czyżewski F. Fonetyka i fonologia polskich i ukraińskich gwar południowo-wschodniego Podlasia. Lublin, 1994. 467 s.
39. Janiak B. Polsko-ukraińskie związki językowe na przykładzie gwary Niemirowa nad Bugiem (Fonetyka, fonologia, słownictwo). Łódź : Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, 1995. 147 s.

References (translated & transliterated)

1. Arkushyn, H. (2007). *Holosy z Pidliashshia [Voices from Podlasie]*. Lutsk: Vezha [in Ukrainian].
2. Arkushyn, H. (2021). Kolektyvni pryzvyska pidliashukiv, motyvovani osoblyvostiamy yikhnoho movlennia [Collective nicknames of Podlaskies, motivated by the peculiarities of their speech]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho universytetu. Serii Filolohiia – Scientific Bulletin of Uzhhorod University. Philology Series*, issue 1 (45), pp. 32–37 [in Ukrainian].
3. Arkushyn, H. L. (2012). *Zakhidnopoliska dialektolohiia [West Polissya dialectology]*. Lutsk: Volynskiy natsionalnyi universytet imeni Lesi Ukrainky [in Ukrainian].
4. Arkushyn, H. L. (2014). *Narodna leksyka Zakhidnoho Polissia [Folk vocabulary of Western Polissya]*. Lutsk: SNU im. Lesi Ukrainky [in Ukrainian].
5. Arkushyn, H. L. (2025). *Slovyk ukrainskykh hovirok Pidliashshia [Dictionary of Ukrainian dialects of Podlasie]*. Lutsk [in Ukrainian].
6. Arkushyn, H. L. (2019). Khakhlyatska mova na Pidliashshi [Khachlat language in Podlasie]. *Ukrainska mova – Ukrainian language*, 1, 115–125 [in Ukrainian].
7. Arkushyn, H. (2022). *Ukrainski hovirky Pidliashshia: suchasne usne movlennia [Ukrainian dialects of Podlasie: modern oral speech]*. Lutsk: FOP Ivaniuk V. P. [in Ukrainian].
8. Havryliuk, Yu. (2023). Prohulianka pidliaskymy stezhynamy pysmenstva [A walk along the Podlaskie literary trails]. *Kraina svoioho slova. Antolohiia ukrainomovnoho pysmenstva Pidliashshia – The Country of Its Own Word. Anthology of Ukrainian-Language Literature from Podlasie*, (pp. 7–60), upor. ta vstup Yu. Havryliuk. Bilsk na Pidliashshi [in Polish].
9. Hrymashevych, H. (2025). Aktualizatsiia dialektnoho movlennia Pidliashshia v poetychnomu dyskursi: fonetychni rysy [Actualization of Podlasie dialect speech in poetic discourse: phonetic features]. *Aktualni problemy suchasnoi linhvistyky ta metodyky vykladannia movy i literatury – Current problems of modern linguistics and methods of teaching language and literature: Proceedings of the Scientific and Practical Internet-conference*, (pp. 132–137). Zhytomyr: Zhytomyr. derzh. un-t im. I. Franka [in Ukrainian].
10. Hrytsevych, Yu. (2014). Dialektni yavyscha imennoi slovozmyny v ukrainskykh pidliaskykh hovirkakh (na materialy zapysiv mistsevoho folkloru) [Dialectal phenomena of nominal word change in Ukrainian Podlaskie dialects (based on local folklore records)]. *Molodyi vchenyi – Young scientist*, 12 (15), 212–217 [in Ukrainian].
11. Hrytsevych, Yu. (2014). Osoblyvosti konsonantyzmu pidliaskykh hovirok u folklornykh zapysakh I. Ihnatiuka [Peculiarities of the consonantism of Podlasie dialects in folklore records by I. Ignatyuk]. *Naukovi zapysky Vinnytskoho derzhavnogo pedahohichnoho universytetu imeni Mykhaila Kotsiubynskoho. Serii: Filolohiia (movoznavstvo) – Scientific notes of the Mykhailo Kotsiubynskyi Vinnytsia State Pedagogical University. Series: Philology (linguistics)*, issue 19, pp. 102–107 [in Ukrainian].
12. Hrytsevych, Yu. (2014). Fonetychni osoblyvosti pidliaskykh hovirok u zapysakh mistsevoho folkloru [Phonetic features of Podlaskie dialects in local folklore records]. *Typolohiia ta funksii movnykh odyntys – Typology and functions of linguistic units*, 1, 55–65 [in Ukrainian].
13. Hromyk, Yu. (2003). Deiaki arkhaychni struktury temporalnykh pryslivnykiv v ukrainskykh pidliaskykh hovirkakh [Some archaic structures of temporal adverbs in Ukrainian Podlaskie dialects]. Retrieved from <https://evnuir.vnu.edu.ua/> (reference date: 15.04.2025) [in Ukrainian].
14. Hromyk, Yu. (2014). Pryslivnyky-arkhaizmy v ukrainskykh pidliaskykh hovirkakh [Archaic adverbs in Ukrainian Podlaskie dialects]. *Volyn filolohichna: tekst i kontekst – Philological Volyn: text and context*, issue 17, pp. 68–79 [in Ukrainian].
15. Hromyk, Yu. (2003). Prostorovi ta chasovi pryslivnyky z osnovamy *kol, *tol, *sel v ukrainskykh pidliaskykh hovirkakh [Spatial and temporal adverbs with the stems *kol, *tol, *sel in Ukrainian Podlaskie dialects]. *Dialektolohichni studii – Dialectological studies*, (issue 3), (pp. 142–148). Lviv [in Ukrainian].
16. Hromyk, Yu. (2014). Spetsyfichna pryslivnykova leksyka ukrainskykh pidliaskykh hovirok [Specific adverbial vocabulary of Ukrainian Podlaskie dialects]. *Teka Komisji Polsko-Ukraińskich Związków Kulturowych – Portfolio of the Commission of Polish-Ukrainian Cultural Associations*. Vol. IX, pp. 46–53 [in Polish].
17. Hromyk, Yu., & Yavorskyi, A. (2018). Aktualizatsiia pvidennopidliaskoi hovirky u tvorakh Stepana Sydoruka [Actualization of the Southern Podlasie dialect in the works of Stepan Sydoruk]. *Linhvostylistychni studii – Linguistic stylistic studies*, issue 8, pp. 160–172 [in Ukrainian].
18. Hromyk, Yu., & Yavorskyi, A. (2019). Aktualizatsiia ukrainskoi pidliaskoi hovirky v poetychnykh tekstakh Yu. Havryliuka [Actualization of the Ukrainian Podlasie dialect in the poetic texts of Yu. Havryliuk]. *Linhvostylistychni studii – Linguistic stylistic studies*, issue 11, pp. 44–53 [in Ukrainian].
19. Hromyk, Yu., & Yavorskyi, A. (2022). *Poliski dialekty v suchasni khudozhni literaturi: monohrafiia [Polissya dialects in modern fiction]*. Lutsk: Vezha-Druk [in Ukrainian].
20. Zinchuk, R. (2010). Dialektni osoblyvosti paradyhmy mnozhyny imennyka v ukrainskykh pidliaskykh hovirkakh [Dialectal features of the plural noun paradigm in Ukrainian Podlaskie dialects]. Retrieved from

- https://evnuir.vnu.edu.ua/bitstream/123456789/990/1/slovozhmina_Pidlyassya.pdf (reference date: 10.04.2025) [in Polish].
21. Ihnatiuk, I. (2013). *Ukrainski hovirky Pivdennoho Pidliashshia (opys, teksty i slovnychok) [Ukrainian dialects of Southern Podlasie (description, texts and dictionary)]*. Liublin [in Polish].
 22. Kychan, D. (2024). Linhvistychni osoblyvosti pidliaskykh hovirok u publitsystychnykh tekstakh (na materialakh odnogo vypusku chasopysu "Nad Buhom i Narvoiu") [Linguistic features of Podlasie dialects in journalistic texts (based on materials from one issue of the magazine "Over the Bug and Narva")]. *Problemy humanitarnykh nauk: zbirnyk naukovykh prats Drohobyskoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu imeni Ivana Franka. Seriiia "Filolohiia" – Problems of the Humanities: Collection of Scientific Papers of the Ivan Franko Drohobych State Pedagogical University. Series "Philology"*, issue 57, pp. 36–43 [in Ukrainian].
 23. Kozachuk, H. O. (2010). *Prykmetnyky na poznachennia yakosti kharakteru ta povedinky liudyny u nadbuzko-poliskykh hovirkakh ukrainskoi movy [Adjectives denoting qualities of character and behavior of a person in the Nadbuzh-Polish dialects of the Ukrainian language]*. Retrieved from <https://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/15850/Kozachuk.pdf?sequence=1&isAllowed=y> (reference date: 05.04.2025) [in Ukrainian].
 24. Kraina svoioho slova. Antolohiia ukrainomovnoho pysmenstva Pidliashshia [The Country of Its Own Word. Anthology of Ukrainian-Language Literature from Podlasie] (2023), upor. ta vstup Yu. Havryliuk. Bilsk na Pidliashshi [in Polish].
 25. Lesiv, M. (2018). *Pidliaska hovirka u virshakh Sofii Sachko [Podlasie dialect in the poems of Sofia Sachko]*. Retrieved from <http://evnuir.vnu.edu.ua/handle/123456789/12774> (reference date: 06.04.2025) [in Polish].
 26. Lesiv, M. (1997). *Ukrainski hovirky v Polshchi [Ukrainian dialects in Poland]*. Varshava [in Polish].
 27. Nesterchuk, O. (2023). Vplyv apeliatyvnoho slovotvorennia na stanovlennia pidliaskykh variantiv imen [The influence of appellative word formation on the formation of Podlaskie variants of name]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho universytetu. Seriiia: Filolohiia – Scientific Bulletin of Uzhhorod University. Series: Philology*, issue 2 (50), pp. 335–441 [in Ukrainian].
 28. Tkachuk, M. M. (2024). Ukrainski hovirky Pivnichnoho Pidliashshia: istoryko-kulturnyi kontekst [Ukrainian hovirky of Pivnichnoho Pidliashshia: historical and cultural context]. *Ukrainska mova – Ukrainian language*, 1 (89), 43–59 [in Ukrainian].
 29. Shevelov, Yu. (2002). *Istorychna fonolohiia ukrainskoi movy [Historical phonology of the Ukrainian language]*. Kharkiv: Akta [in Ukrainian].
 30. Shulska, N. (2010). *Pidliaski ta volynsko-poliski pryzvyshcha: spilni rysy [Podlaskie and Volyn-Polish surnames: common features]*. Retrieved from <https://evnuir.vnu.edu.ua/bitstream/123456789/5856/3/Shulska.pdf> (reference date: 10.04.2025) [in Ukrainian].
 31. Yavorskyi, A. (2015). Aktualizatsiia poliskykh hovoriv u suchasnomu khudozhnomu teksti [Actualization of Polissya dialects in modern literary text]. *Candidate's thesis*. Luts'k [in Ukrainian].
 32. Yavorskyi, A. (2017). *Leksyka ukrainskoi pidliaskoi hovirky v poezii Yustyny Korolko [Vocabulary of the Ukrainian Podlasie dialect in the poetry of Justyna Korolko]*. Retrieved from <https://evnuir.vnu.edu.ua/handle/123456789/13390> (reference date: 10.04.2025) [in Ukrainian].
 33. Yavorskyi, A. (2013). Ukrainska pidliaska hovirka v poezii Marii Sarnatskoi [Ukrainian Podlasie dialect in the poetry of Maria Sarnatska]. *Philological Volyn: text and context. Mova i virsh – Philological Volyn: text and context. Language and verse*, (issue 16), (pp. 283–291), uporiad. T. P. Levchuk. Luts'k: Skhidnoievrop. nats. un-t im. Lesi Ukrainky [in Ukrainian].
 34. Yavorskyi, A. (2014). *Ukrainska pidliaska hovirka v poezii Yustyny Korolko: morfologichnyi riven [Ukrainian Podlasie dialect in the poetry of Justyna Korolko: morphological level]*. Retrieved from <https://evnuir.vnu.edu.ua/> Retrieved from (reference date: 11.11.2021) [in Ukrainian].
 35. Yavorskyi, A. (2014). Ukrainska pidliaska hovirka v poezii Yustyny Korolko: syntaksyschnyi riven [Ukrainian Podlasie dialect in the poetry of Justyna Korolko: syntactic level]. *Molodyi vchenyi – Young scientist*, 5, 69–72 [in Ukrainian].
 36. Atlas gwar wschodniosłowiańskich Białostoczczyzny [Atlas of East Slavic Dialects of the Białystok Region] (1980–1993). Vols. I–III [in Polish].
 37. Czyżewski, F. (1986). *Atlas gwar polskich i ukraińskich okolic Włodawy [Atlas of the dialects of Polish and Ukrainian areas around Włodawa]*. Lublin [in Polish].
 38. Czyżewski, F. (1994). *Fonetyka i fonologia polskich i ukraińskich gwar południowo-wschodniego Podlasia [Phonetics and phonology of Polish and Ukrainian dialects of southeastern Podlasie]*. Lublin [in Polish].
 39. Janiak, B. (1995). *Polsko-ukraińskie związki językowe na przykładzie gwary Niemirowa nad Bugiem (Fonetyka, fonologia, słownictwo) [Polish-Ukrainian linguistic connections as exemplified by the dialect of Nemirov nad Bugiem (Phonetics, phonology, vocabulary)]*. Łódź: Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego [in Polish].

Статтю отримано 16.04.2025 року.

Прийнято до друку 16.06.2025 року.